

*Marianne Schlosser klasszika-filológa,
a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja,
a Bécsi Egyetem spirituális teológia professzora*

TITOKZATOS JELENLÉT – A SZENTSÉGIMÁDÁS TEOLÓGIÁJA

*Dicsőség neked, magasztos és
tiszteletet parancsoló, az istenség egyszülöttje,
neked, aki a testednek áldozatával
a világnak meghoztad a megváltást,
Fiú-Krisztus a szent Atyából.
Hozzád imádkozom tisztelettel ebben az órában,
[...] mosd le rólam a hús törekvéseit,
keveredjen a lelkemmel
a te Lelked szándéka.*

*És szilárdítsd meg bennem a hitet,
titkaidnak látóját,
hogy a te mértéked és ne a magam mértéke szerint nézzem áldozatodat.
Teremts bennem szemeket, a te szemeiddel szeretnélek nézni téged,
akit a saját szememmel nem pillantok meg. [...]*

*Alkoss, Uram, szemeket a szemeimben,
hogy isteni áldozatod új szemmel nézzem.
Ne annak a felfedése jelenjen meg nekem, Uram, amit magamhoz veszek,
hanem arra méltass engem, hogy lássam és felismerjem, mint Simon,
a halász, aki abban részesült, hogy hitét boldognak dicsérték. [...]*¹

Az imádkozó, Rabban Jausep Hazzāyā, 8. századi szír remete és sokak lelkiatyja, itt a megfelelő szemeket kéri Krisztus titokzatos jelenlétéhez a „misztériumokban”, az Eucharisztia ünneplésében. A teljes ima nagyjából olyan hosszú, mint első eucharisztikus imánk, és feladata, hogy felkészítsen az Eucharisztia liturgiájában való részvételre.

Noha ebből az időszakból még nem ismerjük az Eucharisztia tiszteletének kifejezett, szentmisén kívüli formáit, és a szentségimádás sajátos formája csak a latin rítusú katolikus egyházon belül bontakozott ki, de egy ilyen szöveg aligha keletkezhetett volna, ha az Eucharisztia misztériuma nem lett volna az ünneplésen kívül is az elmélkedés tárgya. Így ez talán egy első utalás arra, hogy az „étkezés” és a „szemlélés” mégiscsak mélyebben összefüggenek, mint ahogyan azt a néhány évtizeddel ezelőtt gyakran idézett megfogalmazás – miszerint az Oltáriszentséget megenni, és nem nézni kell – sugallja. Mindenesetre Jausep a titkot „szemlélni” is szeretné.

1. Tisztelet és imádás

Az ókeresztény egyház imáiból és gyakorlatából kiderül, milyen tisztelettel kezelték a liturgián belül és kívül a szentségi színeket. Ennek oka az a meggyőződés volt, hogy átváltozásuk maradandó. Ezért küldik el az eucharisztikus eledelt a távollevőknek (Szent Jusztinus, 2. század), és több szöveg is tanúsítja, hogy meg is őrzik azért, hogy a hívők a szentmise nélküli napokon is tudjanak belőle áldozni (pl. Tertullianus, 2. sz.; Hippolütosz, 3. sz.; Nagy Szent Vazul, 4. sz.).

Még az a némely helyeken és időkben gyakorolt (másutt üldözött!) szokás is, hogy a szentmisét követően a megmaradt színeket (*species*) elégették vagy elásták, abban a mély tiszteletben gyökerezik, amellyel igyekeztek kizárni a szentség lehetséges meggyalázását.²

Mindenekelőtt a liturgia során adták meg a konszekrált színeknek a legnagyobb tiszteletet. Az Úr földi teste, amelyet Mária által vett fel, és amelyben annyi jót tett az emberekkel, nem más, mint a megdicsőült test – ahogy számos szöveg nyomatékosan ismétli –, ezért ugyanaz, amelyet a hívők a szentségben magukhoz vesznek:

*Krisztus szent testét,
Isten bárányát,
a szent testét annak,
akit odaadtak az üdvünkért!*

*Szent testét annak,
aki a tanítványainak adta
az Új Szövetség
kegyelmének titkait.*

*A szent testet,
amelyen keresztül befogadtuk
a vértelen áldozatot.*

*A szent testet,
amely megmosta az apostolok lábát vízzel,
és lelküket a Szentlélekkel.*

*A szent testet,
amely megigazulttá tette a könnyező bűnös asszonyt,
és amely megtisztít a saját vérével.*

*A szent testet,
amely az áruló csókját fogadta,
és amely a halál elszenvetéséig szerette a világot [...].³*

A rejtetten jelen lévő Urat „imádat” illeti, amely a testtartásban is kifejeződik, nevezetesen a mély meghajlásban vagy leborulásban (prosztrációban). Szent Ágoston híres szövege (*Enarrationes in Psalmos*, ps. 98 n. 9.) nem az egyetlen bizonyíték erre: „*Senki ne egye ezt a kenyeret anélkül, hogy előbb imádját volna; nem azzal vétkezünk, ha imádjuk, hanem ellenkezőleg, azzal vétkeznénk, ha nem imádnánk.*” Szent Ágoston itt épp a testtartást hangsúlyozza.

A látható szín iránti tisztelet a gyökere az úrfelmutatás (eleváció) későbbi kibontakozásának, mely során a konszekrált színeket megmutatják a híveknek. Már eredetileg is felemelték az Oltáriszentséget áldoztatáskor a következő szavak kíséretében: „Szent a Szenteknek” – vagy a „Lásátok, az Isten Báránya” felszólítással mutatták meg a híveknek. 1200 körül vált gyakorlattá ezen túlmenően az ostya felmutatása az átváltoztatást követően, majd valamivel később a kehely felmutatása is. Számos ének keletkezik a jelenlévő Krisztus üdvözlésére, a legismertebbek az „*Ave verum corpus*” (14. sz., Reichenau), vagy az „*Adoro te devote*” (illetve „*Te devote laudo*”, ahogy valószínűleg eredetileg szólt a szöveg).⁴

Az Oltáriszentség liturgián kívüli kifejezett tiszteletére utaló legkorábbi jelek a koraközépkori remeteszabályokban fedezhetők fel: a remetecellákat gyakran a templom falához építették, és egy ablakuk a templombelsőre nyílt. Aki ilyen radikálisan visszavonul a világból, az keresse az Úr tekintetét és éljen tudatosan az ő jelenlétében.⁵

2. „Ízleljétek és lássátok!”

Az eucharisztikus áhítat tulajdonképpeni kibontakozása 1100 körül kezdődött, és a 13. században virágzott fel. Láthatólag kapcsolódott a konsekráció és a valóságos jelenlét felfogásának teológiai elmélyítéséhez, olyan fogalmi tisztázásokhoz, amelyekre az első és főleg a második úrvacsora-vita összefüggésében szükség volt. A térdhajtás a tabernákulumban lévő Oltáriszentség előtt, valamint a körmenet az Oltáriszentséggel (a 11. század vége óta) kifejezik Krisztus valóságos jelenlétének megvallását. Az eucharisztikus áhítatot ebben az időben főleg a „bázis” képviselte, azaz a hívő nép, a fiatal koldulórendek, apácák, beginák, reclusák. Semmiképpen sem beszélhetünk minden esetben csak szemlélő áhítatról. Gyakran kötődött ehhez a gyakoribb szentáldozás vágya (pl. Flandriában vagy Helftában). A szemlélés vágyának bizonyára voltak vadhajtásai is, a súlypont egészségtelen eltolódása, például a szentmiséről szentmisére vándorlás csak azért, hogy a hívő az úrfelmutatás pillanatát megélhesse. Látnunk kell azonban, hogy az Oltáriszentség esetében mindkettőnek, a „szemlélésnek” és az „étkezésnek” egyaránt a személyes találkozás módjának kell lennie. Nem ok nélkül tartozik a 34. zsoltár az ókeresztény egyház legkorábbi áldozási énekei közé: „Ízleljétek és lássátok, milyen édes az Úr” (a latin *suavis* – jó, édes – kifejezetten a tapintásra és ízlelésre vonatkozik!). Az „étkezés” itt a „befogadást” jelenti, a „szemlélés” a „felismerést”:

És ki érintheti [az Oltáriszentséget]? A szeretet keze.

És ki ízlelheti? A szent vágy ízlelése.

Ki láthatja? A lélek (szellem) szeme, ha pupillája a hit.

A testi szem a fehér kenyeret látja, a lélek szeme azonban Krisztust, aki Isten és Ember.⁶

A megismerés ereje önmagában mit sem ér, ha a hit nem alakítja át, ha a „szemnek” nincs „pupillája” is. Ugyanígy az „étkezés” feltételezi az egyesülés iránti vágyakozást: a szeretetet és reményt. A liturgia mint az egyház ünnepe és az ünnepeelt misztérium lelki (szellemi) befogadása a személyes imában, azaz az „étkezés” és a „szemlézés” tehát belsőleg mélyen összefügg. Az egyházatyák számára „Krisztus misztériumainak” ünneplése a „misztikus ismeret” forrása volt, nevezetesen „Krisztusnak minden ismeretet meghaladó szeretete”, „Isten egész teljessége” (Ef 3,19). A *mystikos* szó elsősorban nem egy érzékelési minőséget jelöl, hanem a „misztérium”-hoz tartozó jelző. Főleg az Eucharisziára vonatkozik, a három nagy rítus csúcára, amelyeken keresztül a hívő bevonódik Krisztus életébe, „betagozódik” Krisztus testébe. Köztudott, hogy a misztikus teológia nyelvezete milyen mértékben táplálkozott a Bibliából és a liturgiából.

Fordítva pedig, az imádkozó elmélkedés előfeltétele az élő ünneplésnek, ha utóbbit meg akarjuk óvni attól, hogy merev ritualizmussá váljon. *„Az Eucharisztia és közössége annál telítettebb lesz, minél inkább felkészülünk az Úr eucharisztikus jelenléte előtt végzett csendes imával a vele való találkozásra és igazi részesezőkké válunk a szentáldozásban.”*⁷ Az Eucharisztia liturgiája találkozás Krisztussal, egyesülés vele, részeseződés Krisztus Atya iránti odaadásából a Szentlélekben. Az ilyen szentáldozás nem egyszerűen egy elszigetelt esemény, hanem találkozás, amelynek célja a maradandó összetartozás.

Keresztes Szent János, akit a közelmúltban egyháztanítóvá nyilvánítottak, és aki a legnagyobb hangsúlyt helyezte Spanyolország újraevangelizációja kapcsán az eucharisztikus áhítatra, egy prédikációban a következőket mondja: Ha valaki azt állítja, hogy az Oltáriszentség magához vételénél „érzéketlen” marad, és semmit nem használ neki, akkor kérdezze meg magától: vajon nem „rágás nélkül eszik-e”? Azaz anélkül végzi a rítust, hogy előtte Krisztusra gondolna, valamint nem hagy időt a szentáldozás „utórezgésére, visszhangjára”: „Áldozás után rögtön a piacon vagytok, és mindenféle dologgal foglalkoztok.” Ebben az esetben a szentmise és a szentáldozás „sziget” lesz, amely a mindennapi étellel nem áll összefüggésben. Keresztes Szent János mindenkinek, de főleg a papoknak ajánlja, hogy elmélkedjenek Jézus szenvedésén, mint szeretetének bizonyítékán, amely semmilyen fájdalomtól vagy szégyentől

nem riadt vissza, mindeközben a szentáldozást tekintsék úgy, mint Krisztus személyes közeledését, feljűk fordulását.

*„Ha a pap, mielőtt az oltárhoz lép a szentmise ünneplésére, egy ideig Krisztus szenvedéseire gondolna; ha valamennyi időre visszahűzódna egy csendes helyre, és ott maradna, hogy szemlélje Krisztus szomorúságát, amelyet a Getszemáni-kertben elszenvedett; ha te, ó testvér, mérlegelnéd, hogy milyen szomorúsággal imádkozik [Jézus] az Atyához; ha vele szenvednél, ha megkönnyeznéd, vele együtt éreznéd a bánatát; ha tovább szemlélnéd, hogyan fogták el Jézust; hogyan lépett ez az áldott Bárány oly szelídséggel a feldűhűdött farkasok közé; hogyan kellett egyik bírótól a másikig járulnia; ha látná őt a szemed kikötözve a durva oszlophoz, lemeztelenítve, ahogy szétmarcangolják az ostorokkal; ha megjelenne bensű szemed előtt, ahogy tövissel koronázzák, látnád ezt a legszen-
tebb arcot vértől ázottan; és ha megfontolod, hogy Krisztus érted ment végig a szenvedésnek ezen az útján, oly fáradtan, a kereszttel a vállán; ha ilyen szégyenben és kínban, mindenki által kicsűfolva, szidva, keresztre feszítve látnád [...].*

*És ha aztán így szólnál magadhoz: hova tartok? Mit akarok tenni, ó Uram? Arra készülök, hogy befogadjalak? Uram, a bensűmbe akarsz betérni? Áldott legyél! Nem környékez meg minket az ájulás, ha erre gondolunk? Igen, ha a pap, és az, aki szentáldozáshoz járul, előtte ekképpen gondolnának Jézus Krisztusra, akkor biztos, hogy a legjobb és legéde-
sebb ízt éreznék a szentáldozásnál.”⁸*

Valamennyi valóban személyes találkozás szükségyszerűséggel azt követeli, hogy a személy bensűjében tovább éljen. Ez még inkább érvényes, ha egyenesen a „hit titkáról” van szó, amelynek senki nem tud a mélyére hatolni. Még a látomásos élmény, amely talán egyes szempontokat világosabban ragyogtat fel, sem tudja megközelíteni e hittitok tartalmát. Éppen ezért Jausep Hazzāyā nem látomásért imádkozott, hanem hitért. Az Eucharisztia képezi úgymond a gyűjtópontot, a háromságos Isten általi üdvösséget, amellyel minden korszaknak kapcsolatba kell kerűlnie: a halál életté változik, a bűn bocsánatot nyer; az Oltáriszentségben a világ megmentője megérint engem, megérinti az egyes embert. A szentáldozásra előkészítű régi ima (a 9. századból), amelynek ma is helye van a római misekönyvben, az „egészre” nyit ablakot: „Uram, Jézus Krisztus

[...] te az Atya akaratából a Szentlélek közreműködésével halálod által életre keltetted a világot, szabadíts meg engem szent tested és véred által minden vétkemtől és minden bajtól: add, hogy mindig ragaszkodjam törvényeidhez, és soha el ne szakadjak tőled.”

3. Szentségimádás – a misztérium szemlélése, kontempláció

Krisztus maradandó jelenléte a szentségben – „áldozatként”, „odaadatként” – nem egyszerűen statikus, hanem célja van. Így imádkozunk az úr-napi könyörgésben a kegyelemért: „*Add, kérünk, Tested és Véred szent titkát úgy tisztelnünk, hogy megváltásod gyümölcsét szüntelenül élvez-zük*” (*iugiter sentiamus*). A szentségimádás tágabb értelemben, mint a tabernákulum vagy a kihelyezett ostya előtti ima, az Eucharisztia liturgiájának valamennyi dimenzióját felöleli. Megtisztulás, közbenjárás, dicsőítés és hálaadás, odaadás és egyesülés (tehát: lelki áldozás) – min-dennek megvan a helye a csendes, személyes imában, a jelenlévő Úrral folytatott párbeszédben.

A kérés, hogy a szentáldozásban részt vevők megtisztuljanak és megszentelődjenek, minden liturgia központi elemeihez tartozik, a hívők az adományokkal önmagukat ajánlják fel és Krisztussal, Krisztusban járulnak az Atyához. Az áldozás, amikor befogadják „ugyanazon testet, amelyet a vérfolyásos asszony megérintett”, és amely számos beteget meggyógyított, ahogy azt az ókeresztény egyház áldozási énekei ismétlik, szentelje és gyógyítsa meg a hívőket is.

Az egyházatyák, és például a Szent Jakab-liturgia az Eucharisztia misztériumának előképeit nemcsak a mannában és a pászskabarányban látták, hanem az izzó parázspan is, amely Izajás próféta ajkait megtisztította. Éppen ezért az eucharisztikus jelenlét terében az imának ilyen aspektusa is van: a lelkiismeret finomítása, a tapasztalat, hogy személyes tisztulásra van szükségünk, és ez a közelség lenyűgöző kegyelem.

Az Eucharisztia ünneplése hálaadás, dicsőítés, az üdvösség emlékező megjelenítése, amelyet Isten a Fiú önátadásán keresztül visz végbe. Krisztus egész élete és az üdvtörténet valamennyi eseménye, amelyek ennek előkészületei voltak, benne foglaltatnak; mindegyik a szemlélés tárgyává válhat és kell, hogy váljon. Így látta Bingeni Szent Hildegárd, a *Scivias*

II. könyvének híres 6. látomásában, az eucharisztikus imádság – pontosabban a konzekráció – alatt, „mint egy tükörben”, Krisztus születését, halálát és temetését, feltámadását és mennybemenetelét a maguk összefüggésében. Mind a tisztító közelség megtapasztalásán, mind Isten tervének csodálásán keresztül az imádkozó egyre inkább kiszabadul önmagába forduló elzárkózásából; nemcsak a saját ügyével hozakodik elő, hanem imájában másokért is közbenjár – ahogy az az Eucharisztia liturgiájának is megfelel, amely nemcsak a hálaadó ima műfajában zajlik, hanem a közbenjárásában is – a jelenlévőkért, a távollévőkért, sőt az egész világért: *„Az eucharisztikus élet azt jelenti, hogy önmagunkból, saját életünk szükségéből teljesen kilépünk [...] Aki felkeresi az Urat a házában, nem mindig csak saját magával és a saját ügyeivel akarja foglalkoztatni, hanem elkezd majd érdeklődni az Úr dolgai iránt.”*⁹

A *communio* nemcsak azt jelenti, hogy Krisztussal egyesülünk, hanem azokkal is, akik az ő „misztikus testéhez” tartoznak. Ez a közösség nem szűnik meg a szentmise végeztével. Hiszen az Eucharisztia építi fel az egyházat, amely, akár a kenyér a sok magból, egy test a sok tagból (vö. *Didakhé*, 1. sz. vége). Éppen ezért az imádság az eucharisztikus jelenlétben egészen személyes ugyan, mégsem „privát”. Ugyanígy a szentáldozást is személyesen végezzük, de ez csak azért lehetséges, mert létezik az egyház. Éppen ezért az egyház is egészen kiváltságosan hozzátartozik az imádatához, mivel e „misztikus test” nélkül nincsenek szentségek. Mivel Krisztus vágya minden ember számára az üdvösség, és az egyház az üdvösség jele és eszköze, ezért az eucharisztikus könyörgés még jobban kitágul; határtalanná válik: *„Kérünk, Istenünk, hogy engesztelő áldozatunk hozzon az egész világnak békét és üdvösséget”* (III. eucharisztikus ima). Mivel a könyörgés maga az irgalmasság cselekedete – jószérivel ez 'A' lelki cselekedete az irgalmasságnak, amely az imádkozót magához Krisztushoz teszi hasonlatossá, „aki szüntelenül közbenjár értünk” –, ezért megnyitja a szívet a szeretet egyéb cselekedetei számára is. Ez különösen jól megfigyelhető az olyan szentek esetében, mint Kalkuttai Teréz anya vagy Charles de Foucauld.

Amikor a tulajdonképpeni imádatról beszélünk, akkor az önátadás hozzáállására gondolunk, amellyel a teremtmény csakis Isten felé fordul: „dicsősége” (vö. a *Gloria* énekét, Jel 5,9kk. többek között) és sérthetetlen szentsége miatt. Őt megilleti nemcsak az alárendelődés, hanem egye-

nesen az imádás: annak elismerése, hogy egyedül Isten „méltó” a szeretetre, a tiszteletre és az önátadásra. Az imádás önmagunk legmélyebb átengedésében áll, és ezáltal válik egyesüléssé.

A szentségimádásban még egy különleges árnyalat is jelen van: „Anyalok és arkangyalok remegve állnak előtte – és hívei tenyerükön hordják!” A borzongás, amelyről annyi szó esik a keleti liturgiában, nemcsak a láthatatlan fenség előtti megrettenés, hanem főleg Krisztus felfoghatatlan alázata előtti megrendülés. Mert itt nem egyszerűen „Isten” van jelen különösen intenzíven, töményen, hanem a „*Christus passus (et gloriosus)*”, Krisztus az odaadott életével. „Nézzétek Isten alázatát!” – kiáltotta Assisi Szent Ferenc a testvéreinek, amikor figyelmeztetni akarta őket, hogy az Oltáriszentséggel tiszteletteljesen bánjanak (Az egész Rendhez írt levél, 28). Nagy Szent Gertrúd pedig leírja, mennyire megérintette „az Úr erőtlensége”, amely az ő mély szeretetéből és az emberek szeretete iránti epekedő vágyakozásából fakad.¹⁰

4. *Revelata mente*

A Szentírás olvasása (*lectio divina*) és a szentségimádás a keresztény kontemplatív imádkozás sajátos formái. Mindkettő a Krisztushoz fűződő kapcsolat elmélyítését jelenti. Mindkettő a liturgiában gyökerezik. A Szentírást először halljuk, mint az Igét, amelyet a szentmisére összegyűlt híveknek kimond az egyház. Ezután „újrarágják”, személyesen átélmélkedve a lelki olvasás során. Ez pedig előkészület az újabb és mélyebb meghallásra. Hasonlóan viszonyul egymáshoz az Eucharisztia ünneplése és a szentségimádás, mint az ajándékozott jelenlét szemlélése.

A kontempláció, a szemlélődés Aquinói Szent Tamás meghatározása szerint, amelyet mások is átvettek: egyszerű pillantással, a szeretet által vezérelt pillantással szemlélni az Igazságot. Szent Tamás rámutat, hogy a szeretet és az öröm növekednek, ha „*elidőzve szemléljük, amit szeretünk*”. Az Oltáriszentségben látható jelenlét nem a koncentráció gondolkodásnak vagy a képzelőerő igyekezetének eredménye. A jelenlét „valóságos”, látható dimenziójában „adott” (*nobis datus, nobis natus* – nekünk adatott, nekünk született, ahogy a *Pangue lingua* fogalmaz). A jelenlegi állapotban a hit által látjuk a „színek alatt” a valóságot. Szembetűnő,

hogy a hit fontosságát éppen azok a szentek hangsúlyozzák, akiknek megadatott az eucharisztikus jelenlét különleges, misztikus megtapasztalása: Sienai Szent Katalin, Avilai Szent Teréz, Heinrich Seuse.

A testi szemek „valamit” szemlélnek, a szentségi színeket (*species*) (*species* – alak, a *spicere* – „nézni” szóból ered), a hit szemével azonban valami mást is szemlélünk. A látható alak nem egy önkényesen megválasztott burok. Az ostya, és ugyanez érvényes a konszekrált borra is, sokkal inkább egyfajta „kép” (lat. *similitudo*) – és mégsem kép. Mégpedig kétféle értelemben: egyrészt, mert nem csak egyszerű szimbólumról van szó, nem egy távol lévő személyt helyettesítő dologról. Másrészt, mert az ostya nem olyan kép, mint egy kereszt vagy egy ikon, amelyek bizonyos mértékben „nyíltabban” mutatják, amit jelölni akarnak (és ezért korlátozottabbak). Az ostya sokkal inkább egy olyan valóság látható alakja, amelyet a képzelőerővel egyáltalán nem lehet felfogni, amelyet nem lehet egy az egyben ábrázolni. Hiszen arról van szó, hogy Jézus Krisztus, a személy, egész életével („istenségével és emberségével, testével és lelkével, húsával és vérével”) eledelként adja magát, tehát a hívek, az egyes ember életébe a legmélyebben akar bejutni. Ez felülmúl minden képzeletet. Ezért lát a hit messzebb egy képszerű látomásnál (amely képzelőerőt kíván), mert az Oltáriszentség többet foglal magában, mint ami akár egy csodán keresztül láthatóvá válhatna. Ezért nem unjuk meg a szemlélését, ahogy az kedvelt, de korlátozott képeinknél nagyon is előfordulhat. Sőt az emberi lelket (*spiritus*) közvetlenül arra indítja, hogy ne álljon meg annál, amit a testi szemei látnak. E látható alak egyszerűsége, amely az egész üdvösséget átfogja, a lelket az egyszerűség felé vezet – tartalmaz csendbe, amely nem jelent némaságot. Mélyebb értelemben azt mondhatjuk, hogy az ostya a „nem emberi kéz által készített”, hanem a Szentlélek által létrehozott „kép” – hasonlóan ahhoz, ahogy a Szentlélek alkotta Krisztus emberi valóságát Szűz Máriában, és ahogy misztikus test az egyház, amely Istennek nem emberi kéz által épített temploma.¹¹

Ez a szemlélés Krisztus személyes jelenlétére irányul, az arcára, azaz a személyének felénk forduló oldalára. Ebben benne foglaltatik, hogy megmutatjuk, látni engedjük önmagunkat is. Ugyanígy az eucharisztikus eledel magunkhoz vétele azt is jelenti, hogy minket is befogadnak. Az ember vendégként befogadja Krisztust – aki pedig örök otthont ad

neki (Keresztes Szent János). Így a kitett ostya előtt az ember is vállalhatja a kitettséget – hogy *revelata mente* járuljon az Úr elé, ahogy Aquinói Szent Tamás a helyes imát körülírja: anélkül, hogy a bensejét el kellene rejtenie Isten előtt. Az „Isten felé megnyitott lélek” ugyanakkor azt is jelenti, hogy levétetett a hályog a lélek szemeiről, a tudást bevilágítja a hit – akkor is, ha a test szemei és a természetes képességek továbbra is „megmaradnak”, a Szentség elrejtett valóság marad, amelyet még nem *revelata facie* („leplezetlen arccal”) szemlélünk.

A tabernákulumhoz járulhatunk anélkül, hogy valami „teljesítményt” kellene felmutatnunk, egyszerűen azért, hogy ott legyünk, mert Ő nem távolodik el, bármilyen kevésbé összeszedett is az imádkozó – valószínűleg ebben rejlik az eucharisztikus jelenlét különleges vonzereje, különösen a megfáradt emberek számára. Ez a jelenlét biztonságos nyugalmat és erőt sugároz, ahogy ezt személyes tapasztalataik alapján az egymástól olyan különböző személyiségek is tanúsítják, mint Edith Stein, Romano Guardini és Avilai Szent Teréz.

Hasonlóképpen foglalta szavakba ezt Joseph Ratzinger bíboros is az egyik prédikációjában: „*Az Eucharisztia azt jelenti, hogy Isten válaszolt [...]. Ha az eucharisztikus jelenlétben imádkozunk, soha nem vagyunk egyedül. Ilyenkor mindig velünk imádkozik az egész Eucharisziát ünneplő egyház. Ilyenkor a meghallgatás terében imádkozunk, mivel a halál és a feltámadás terében imádkozunk, tehát ott, ahol meghallgatásra talál a minden kérésünkben benne rejtőző voltaképpen kérésünk – a szeretetet kérjük, azt a szeretetet, amely erősebb a halálnál. [...] Ebben az imádságban már nem egy kitalált isten előtt állunk, hanem az Isten előtt, aki valóban nekünk adta önmagát, aki *communió*vá lett értünk, és aki *eképpen* minket is felszabadít a korlátok közül a *communióra*, az egyesülésre és elvezet a feltámadáshoz. Az ilyen imádságot kell újra keresnünk.*”¹²

Jegyzetek

1. HAZZĀYĀ, J., *Briefe über das geistliche Leben und verwandte Schriften. Ostsyrische Mystik des 8. Jahrhunderts* (bev. és ford. Bunge, G.), Trier 1982, 357–359. Az ima szövege megtalálható még: SCHLOSSER, M. (szerk.), *Geheimnisvolle Gegenwart. Eucharistische Gebete*, St. Ottilien 2013, 25–31.
2. Nußbaum, Otto: *Die Aufbewahrung der Eucharistie* (Theophania, 29.), Bonn 1979, 26, 31k.
3. Ókeresztény áldozási ének (3–4. sz.): HAMMAN, A. (szerk.), *Eucharistische Gebete der frühen Kirche*, Mainz 1961², 128–131.
4. Az ún. „elevációs imákhoz” lásd André Wilmart tanulmányát. WILMART, A., „*La tradition littéraire et textuelle de l’Adoro te devote*”, in Uő, *Auteurs spirituels et textes dévots*, Paris 1932, repr. 1971, 361–414.; az „*Ave verum*”-ról 373. Az „*Adoro te devote*”-t a közelmúltban irodalmi szempontból alaposan elemezte Robert Wielockx. WIELOCKX, R., „*»Adoro te devote«*. *Zur Lösung einer alten Crux*”, in *Annales Theologici* 21 (2007), 101–138.; Uő, „*Poetry and Theology in the »Adoro te devote«*: *Thomas Aquinas on the Eucharist and Christ’s Uniqueness*”, in Emery, K. Jr. – Wawrykow, J. (szerk.), *Christ among the Dominicans*, Notre Dame 1998, 157–174.; Wielockx latin szövegkiadása megtalálható még: a www.corpusthomicum.org/pat.html oldalon is, a nagy valószínűséggel Aquinói Szent Tamásnak tulajdonítható művek között.
5. BERTAUD, É., „*Devotion eucharistique*”, in *DSp* IV/2, 1623, utal a *Regula Grimlaici*-re (9. sz.) és az *Ancren Riwle*-re (12. sz.), I: „When ye art quite dressed, sprinkle yourselves with holy water, which ye should have always with you, and think upon God’s flesh, and on his blood, which is over the high altar, and fall on your knees toward it, with this salutation: Hail, thou author of our creation! Hail, thou price of our redemption! Hail, thou who art our support during our pilgrimage! Hail, O reward of our expectation! Be thou our joy, who art to be our reward. May our glory be in thee, through endless ages. Abide with us, O Lord. Remove the dark night. Wash off all our guilt. Grant us godly medicine. Glory be to thee, O Lord, Who wert born of a virgin. – Thus shall you do also when the priest elevates it at the mass and before the confession, when you are about to receive the host ...“ Vö. MORTON, J. (szerk. és ford.), *The Ancren Riwle. A Treatise on the Rules and Duties of Monastic Life*, London 1853, 17.
6. SIENAI SZENT KATALIN, *Dialógus* (ford. Csertő, Gy.), Budapest 2003², 111. fej.
7. RATZINGER, J., „*Eucharistie – Mitte der Kirche*” (4. prédikáció egy ciklusból), legutóbb *JRGS* 11, Freiburg–Basel–Wien, 2008, 342–358, 355.
8. Keresztes Szent János, *Sämtliche Werke* (ford. Schermer, F. J.), 6. rész: *Reden auf das heiligste Altarssacrament*, 2 kötet, Regensburg 1881, a szöveg a 7. beszédből származik (I, 184). Lásd még: *Geheimnisvolle Gegenwart*, 127–129; enyhén átdolgozott formában.
9. STEIN, E., *Das Weihnachtsgeheimnis* (Geistliche Texte zum Nachdenken, Kleine Reihe 1), Köln 2010, 20k.

10. *Legatus divinae pietatis* IV,8 (SC 255, 244).
11. Ugyan az Oltáriszentség konsekrációja és az inkarnáció párhuzamba állításának vannak korlátai (a konsekráció nem okozza a Logosz kenyérré válását, hanem előfeltétele az emberré válás), nem ok nélkül hivatkoznak rá újból és újból. Szent Ambrus mindkét folyamatban a csodát hangsúlyozza (*De mysteriis* n. 53k.; CSEL 73, 112k.), Assisi Szent Ferenc Krisztusnak az emberré váláshoz kapcsolódó lemondásának továbbvitelét látja az eucharisztikus átváltoztatásban (*1. Ermahnung*, vv.16–22.).
12. RATZINGER, J., „Eucharistie – Mitte der Kirche”, in *JRGS* 11, Freiburg–Basel–Wien 2008, 355k.